

MAGYARORSZÁG

I.

Ágazati gazdasági adatok

1. A Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezet (továbbiakban: BDSZ) tagjai között nem szerepel a szénhidrogénipar (ez külön szakszervezethez a MOL Bányászhoz tartozik). Nem szerencsés az időpontok kiválasztása ugyanis a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) kódszámainál változások következtek be.

A bánya–erőmű integráció után mára már csak két szénbányában (Vértesi Erőmű Rt, barnaköszén-bányászat és Mátrai Erőmű Rt, lignitbányászat) folyik a termelés, azonban ezen részvénytársaságok adatai a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) összeállításában már nem a bányászat kódszáma alatt szerepelnek hanem a villamos energia stb. kódszám alatt.

2. A nagyvállalkozások zöme külföldi tulajdonban van, ötven százalék körüli részesedéssel. Harminc százalékban magán és húsz százalékban állami tulajdon a fennmaradó hányad. A kisvállalkozásoknál a külföldi tulajdonos a jellemző, a mikrovállalkozásoknál pedig a hazai magántulajdonos dominál. A két legnagyobb bányászati foglalkoztató: a Mátrai Erőmű Rt többségi külföldi tulajdonban, a Vértesi Erőmű Rt döntően állami tulajdonban van. Több kisebb társaságról sajnos nincs konkrét adatunk a tulajdonviszonyokról (tájékoztatásul: a COLAS Északkő Bányászati Kft többségi külföldi tulajdonban van, a KŐKA Kő- és Kavicsbányászati Kft 100 %-os magyar tulajdonban van).

3. Az ISCO 88 besorolás szerint a bányászatban foglalkoztatottak száma összesen: 8790 fő, melyből 3590 fő – bánya-erőmű integrációban dolgozó bányász -, s a villamos energia ágazatban van nyilvántartva. Hasonló a helyzet a bauxitbányászatban és a mangánérc bányászatban, hiszen 2004. évben a bauxitbányászatban 464 fő -, a mangánérc bányászatban 81 fő dolgozott, ezek vélhetően más kódszám alatt szerepelnek (a bauxitbányászat a Magyar Alumínium Rt–hez tartozik). Az 1-3 főcsoport szerint a bányaiiparban 1300 fő, míg a villamosenergia-iparban 720 fő szellemi dolgozó. A 4-9 főcsoport szerint ez úgy néz ki, hogy a bányaiiparban 4800 fő, a villamosenergia-iparban dolgozó bányászok közül 2870 fő fizikai foglalkoztatott. Az összes szellemi dolgozó tehát 2020, az összes fizikai foglalkoztatott pedig 7670.

Az általunk szolgáltatott anyag a KSH legfrissebb adatait tartalmazza, a 2005. évi végleges adatokat a KSH még nem adta ki.

4. A KSH „C” bányászat címszó alatt az alábbi ágazati kódszámot használja:

10. Szénbányászat, tőzegkitermelés
11. Kőolaj -, földgázkitermelés, - szolgáltatás
12. Urán, tóriumérc – bányászat
- 13 Fém tartalmú érc bányászata
- 14 Egyéb bányászat

A működő jogi személyiségű társas vállalkozások száma a bányászatban létszám-kategóriák szerint (2000. december 31.)

5 fő alatt	216
5 - 9 fő között	34
10 – 19 fő között	28
20 – 49 fő között	28
50 – 249 fő között	28
250 fő és a felett	7
összesen	341

A regisztrált jogi személyiségű társas vállalkozások száma a bányászatban létszám kategóriák szerint (2004. december 31.)

5 fő alatt	315
5 – 9 fő között	51
10 – 19 fő között	55
20 – 49 fő között	45
50 – 249 fő között	21
250 fő és afelett	4
összesen	491

A működő jogi személyiségű társas vállalkozások száma a bányászatban a gazdálkodási forma szerint (2000. december 31.)

Bányászat összesen	
Gazdasági társaság	336
ebből kft	328
Rt	8
Szövetkezet	2
Egyéb társas vállalkozás	3
ebből vállalat	2
összesen	341

A működő jogi személyiség nélküli társas vállalkozások száma gazdálkodási forma szerint és az egyéni vállalkozások a bányászatban (2000. december. 31.)

Közkereseti társaság	3
Betéti társaság	102
Egyéb társas vállalkozás	3
ebből gazdasági munkaközösség	2
Társas vállalkozás összesen	108
Egyéni vállalkozás	32

A regisztrált jogi személyiség nélküli társas-vállalkozások száma gazdálkodási forma szerint és az egyéni vállalkozások a bányászatban (2004. december 31.)

Közkereseti társaság	4
Betéti társaság	115
Egyéb társas vállalkozás	5
ebből gazdasági munkaközösség	1
Társas vállalkozás összesen	124
Egyéni vállalkozás	55

Alkalmazásban állók a bányászatban (fő) (2000. december 31.)

	Fizikai	Szellemi	Összesen
2000. december 31	5202	1378	6580

Alkalmazásban álló a bányászatban (2004. december 31.)

Fizikai	Szellemi	Összesen
4098	1144	5242

Termelés és értékesítés a szakágazatban (2000-ben)

	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>	<i>14</i>
Termelés (millió tonna)	11221	13617	0	6312	24840
Értékesítés					
Összesen	11529	13960	0	6245	24808
belföldre	11149	11374	0	6245	23082
exportra	379	2586	0	0	1726

Termelés és értékesítés a szakágazatban (2004)

	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>	<i>14</i>
Termelés (millió tonna)	6930	11929	0	0	47898
Értékesítés					
Összesen	6856	11881	0	0	47637
belföldre	6301	11384	0	0	46522
exportra	555	497	0	0	1115

Az ágazat bemutatása

Ebben a fejezetben már a teljes magyarországi ásványi nyersanyagvagyonot és termelést mutatjuk be. Magyarország ásványi nyersanyagokban közepesen ellátott ország. Egyes ásványi nyersanyagokban (pl.: lignit) gazdag megkutatott készletekkel rendelkezünk, amit az alábbi táblázatban mutatok be.

Magyarország ismert nyersanyagvagyonának összefoglaló adatai (2003-2004)

Nyersanyag	Ipari vagyon 2003. I.1.	Termelés 2003-ban	Földtani vagyon 2004. I.1.	Ipari vagyon 2004. I.1.	Ellátottság 2004. I.1.	NGE** 2003. I.1.	NGE** 2004. I.1.
	Mt	Mt	Mt	Mt	év	Mrd Ft	Mrd Ft
Kőolaj	22,2	1,13	221,6	20,8	18	791,9	660,8
Földgáz*	67,1	3,13	176,5	68,9	22	1248,8	1596,0
Szén-dioxid gáz*	32,0	0,10	46,5	30,9	>100	10,2	9,8
Feketeköszén	197,0	0,67	1596,7	199,0	>100	29,6	41,9
Barnaköszén	193,9	4,13	3210,5	186,7	45	106,9	107,2
Lignit (külfejtéses)	2949,7	8,56	5811,5	2941,6	>100	1557,1	1542,5
Uránérc	-	-	26,7	-	-	-	-
Bauxit	39,1	0,71	131,4	38,6	54	50,7	42,6
Ólom-cinkérc	-	-	90,8	-	-	-	-
Rézérc	0	-	781,2	0	-	0,1	0,1
Nemesfémércek	1,1	-	36,6	1,1	-	2,8	2,8
Mangánérc	0,3	0,05	79,9	2,5	50	0,2	1,3
Ásványbányászati nyersanyag	1070,8	2,90	3198,1	1061,5	>100	866,4	923,6
Cementipari nyersanyag	1338,0	5,83	2720,3	1155,5	>100	299,4	242,7
Építő- díszítőkö	2115,9	10,09	3812,8	2081,4	>100	867,3	765,2
Homok és kavics	3472,8	42,03	6407,4	3756,3	89	370,7	721,9
Kerámiaipari nyersanyag	1000,8	6,33	1786,7	1007,4	>100	195,8	147,5
Tőzeg, lápföld, lápimész	111,1	0,12	182,4	111,0	>100	539,0	143,6
ÖSSZESEN	12611,8	85,81	30317,6	12663,2	-	6936,9	6949,5

* 1.000 m³ gáz = 1 tonna

** NGE = Nominál Gazdasági Eredmény = az ipari ásványvagyon mennyiségének a fajlagos árbevétel (költséghatár) és a fajlagos ráfordítás (reálköltség) különbségével való szorzata, mely nincs diszkontálva

Hazai bányászatunkat a kettőség jellemzi. Termelési volumen nő, ugyanakkor a bányászatban foglalkoztatottak száma csökken. Ennek döntő oka, hogy a mélyművelésű szénbányászat termelése lényegesen csökkent ugyanakkor a viszonylag kisebb munkaerő igényű nem fémes ásványi nyersanyagok termelése növekszik. Ezt az alábbi táblázat igazolja

Ásványi nyersanyag termelése millió tonnában	2001	2002	2003	2004
Kőolaj	1,1	1,1	1,1	1,1
Földgáz	3,3	3,1	3,1	3,2
Feketekőszén	0,6	0,6	0,7	0,3
Barnakőszén	5,4	4,6	4,1	2,5
Lignit	8,1	7,6	8,6	8,5
Széndioxid	0,1	0,1	0,2	0,1
Mangánérc és bauxit	1,0	0,7	0,7	0,65
Nem fémes ásványi nyersanyagok	59,9	62,5	67,3	73,7
Magyarország összesen	78,5	80,3	85,8	90,0

A hazai feketekőszén -, és barnakőszén-bányászat termelés csökkenésének döntő oka az volt, hogy több bánya-erőmű társaság nem valósította meg a környezetvédelmi előírások miatt szükséges beruházásokat és ezért a kőszéntermelést beszüntették és áttértek a biomassza tüzelésre (AES, Bakonyi Erőmű Rt, PANONNPOWER Rt). Ezzel több szénmedence termelése megszűnt (Borsod, Dorog, Mecsek, Tatabánya, Veszprém). A mélyművelésű szénbányák közül egyedül a Vértesi Erőmű Rt valósította meg a szükséges beruházást és ezért működhet ma is az ország egyetlen mélyművelésű barnakőszénbányája (Márkushegy). Hasonlóan teljesítette a környezetvédelmi előírásokat a Mátrai Erőmű Rt, így az erőművet a visontai- és bükkábrányi lignitbányából látják el tüzelőanyaggal.

Magyarország azonban igen komoly, ma még nem termelő de ásványvagyon alapján kimutatott 50 millió tonnát meghaladó kőszén és 100 millió tonnát meghaladó lignit ipari vagyonnal rendelkezik:

Szénmedence	Előfordulás	Kitermelhető vagyon	
	Db	Mt	PJ
Feketekőszén	5	1827,5	25369,3
Barnakőszén	9	793,8	9353,4
Lignit	7	3749,9	27166,0

A feketekőszének kitermelési lehetőségeinek vizsgálatánál figyelembe kell venni, azt a nagy mennyiségű metánt, ami szénhez kötve fordul elő, s amelynek kitermelése még várat magára. A metán mennyiségét 120 milliárd köbméterre becsülik.

Magyarország több száz éves múltra visszatekintő, egykor igen jelentős, világszínvonalú ércbányászata az elmúlt évtizedekben jelentősen korlátozódott.

1985 évben leállt a vasérc és a szulfid ércek (réz, ólom, cink) termelése, az uránérc bányászat 1997-ben fejeződött be. Napjainkra hazánk ércbányászatából csökkentett termeléssel csak a bauxit (1980-as évek végén még 3 millió tonna/év termelés) és a mangánérc (1960-as években még 200000 tonna/év termelés) bányászata maradt meg.

A recski mélyszinti színesfémérc kitermelése csak szakmai befektetővel képzelhető el, aki hosszú távú megtérülésben gondolkodik. Nagyon helyes intézkedés volt, hogy az akna

nem került betömedékelésre hanem természetes vízzel történő elárasztás valósult meg , így kiszivattyúzással a bányá bármikor majd megnyitható lesz.

A 2005.évi ásványi nyersanyagtermelés számai a nem fémes ásványi nyersanyagok kivételével már rendelkezésre állnak és a termelés adatai megegyeznek a 2004. évi adatokkal. Nagy jelentőségű volt, hogy a BDSZ igen gondosan kidolgozott, nagy szakmai tartalommal bíró javaslata alapján is a Kormány rendezte a Vértesi Erőmű Rt helyzetét ahol a rendelkezésre álló ismert ipari vagyron akár a 2020 évig történő termelést tudja biztosítani.

2006.évben a tervek szerint a tendencia várhatóan nem fog változni, egyedül a PANNONPOWER HOLDING Rt-nél (Pécs) a tüzelőanyag váltás miatt megszűnik a feketekőszén termelés miután az erőmű biomassza tüzelőanyagra állt át. A többi ásványi nyersanyagnál a termelés várhatóan nem fog változni, sőt esetleg az autópálya, lakásépítés, stb. programok miatt a nem fémes ásványi nyersanyagtermelés még kis mértékben fokozódhat.

Szakszervezetünk igen fontosnak tartja, hogy a Nemzeti Fejlesztési Terv is tartalmazza a hazai ásványvagyron gazdaságos kitermelését melynek az alábbiakra is ki kell térnie :

Az EU-ban elérni kívánt „ tiszta szén „ koncepció jegyében az alábbiak megvalósítása lenne indokolt kiemelten az energiaellátás biztonsága, az import függőség csökkentése, a hazai munkaerő foglalkoztatottság növelése stb érdekében :

- új erőműépítése a hazai lignitvagyronra,
- a korábban megkutatott dubicsányi barnakőszén vagyron kitermelése,
- a mecseki medence (Máza-Dél) szénvagyronának több célú hasznosítása,
- a hazai kőszének (Balinka – Dudar) és a hazai lignitek mezőgazdasági célú hasznosítása,
- a meddők, salak és ipari melléktermékek (vörös- iszap, erőműi hőcserélők fémtartalmú tapadványai) halmozódtak fel, ezek egy része értékes nyersanyagként feldolgozható. Ma hazánkban évi 4–5 millió pernye keletkezik, a lerakott pernye több mint 180 millió köbméter, a hasznosítása kb. 1%, ez a szám a fejlett EU országokban 60–80 %.

II.

Törvényi feltételek a bányaiiparban

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről

A Munka Törvénykönyvéről szóló törvény hatálya kizárólag a munkaviszonyokra terjed ki, melynek alanyai a munkáltató és a munkavállaló, akik számára a jogokat és kötelezettségeket a versenyszféra tekintetében határozza meg a jogalkotó.

Bányatörvény (1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról)

Az alaptörvény célja az ásványi nyersanyagok bányászatának, a geotermikus energia kutatásának, kitermelésének, a szénhidrogén szállító vezetékek létesítésének és üzemeltetésének, továbbá az ezekhez kapcsolódó tevékenységének szabályozása, az élet, az egészség, a biztonság, a környezet és tulajdon védelmével, valamint az ásvány – és geotermikus energiavagyron gazdálkodásával összhangban. A törvényt az elmúlt években többször módosították (pl.: 1997. évi XII. törvény, 2004.évi CXXXVIII. törvény)

1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

A törvény célja az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt

védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása. A törvény 2001-ben több pontján módosult (2001. évi törvény, egyes törvények környezetvédelmi célú jogharmonizációs módosításáról).

XCIII/1993. sz. törvény a munkavédelemről

A törvény célja, hogy az Alkotmányban foglalt elvek alapján szabályozza az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit a szervezeten munkát végzők egészségének, munkavégző-képességének megóvása és a munkakörülmények humanizálása érdekében, megelőzve ezzel a munkabaleseteket, és a foglalkozással összefüggő megbetegedéseket.

A törvényt eddig tizenhárom alkalommal módosították, legutóbb az Európai Unióhoz való csatlakozásunk után.

2005. évi XV. Törvény az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméről.

A törvény célja, hogy az Európai Közösség kibocsátási egységkereskedelmi rendszerében, valamint más, nemzetközi együttműködéssel megvalósuló projekttevékenységekben való részvétel feltételeinek megteremtésével a Magyar Köztársaság csökkentse az emberi tevékenység hatására bekövetkező éghajlatváltozás kockázatát.

Az úgynevezett „széndioxid kvóták” kiosztásának késedelme munkahelyvesztést okozó következményekkel járhat, így közvetlen hatással van a munkaügyi kapcsolatokra.

4/2001. sz. Gazdasági és Közlekedési Minisztérium rendelete a bányüzemekben megvalósítandó biztonsági és egészségvédelmi követelmények minimális szintjéről.

Általános Bánya Biztonsági Szabályzat (ÁBBSZ).

III.

A privatizációról

1. A bányászatban a privatizáció szinte teljes mértékben lezajlott és ez a volt nagyvállalatok több mint 90%-át, a munkavállalók 95%-át érintette. A kiszervezések százalékos mértéke nem mérhető fel, mert az ágazat döntően felszámolási eljáráson keresztül került privatizálásra és ilyen adatok nem kerültek meghatározásra. A volt cégek munkavállalói közül a munkanélkülivé vált dolgozók aránya viszonylag alacsony (10% alatti) mert a bányászat sajátos társadalombiztosítási kedvezményeit és ellátásait a munkájukat elvesztett dolgozók nagy része igénybe vehette.

2. A külföldi tőke, jellemzően szakmai befektetőkön keresztül jelent meg az iparágban. Német, amerikai, francia, osztrák befektetők vásárolták fel a bányászati társaságokat. Az energetikában a német és az amerikai tőke, az egyéb bányászatban az osztrák és a francia tőke a jellemzőbb. A multinacionális cégek befektetései: RWE (lignitbányászat, energetika), AES (kezdetben Lyukóányán szénbányászat, ma már csak energetika), LINDE (technikai gázok, széndioxid kitermelés), COLAS (kőbányászat), Lasselsberger (kavicsbányászat).

3. A privatizált cégek magas profittal, eredményesen működnek.

4. A privatizáció elindításánál a szakszervezeteknek nem volt jellemző befolyása. A konkrét tulajdonváltásba, azaz a privatizáció folyamatába azonban változó eredményességgel ugyan, de érdemben is beleszólt a bányászszakszervezet. A legjelentősebb eredményeket a humánpolitikai megállapodások jelentették, amelyek a kollektív szerződések továbbvitelével,

a munkavállalói tulajdonhoz-jutással, a foglalkoztatási megállapodásokkal, a kiemelt végkielégítésekkel, stb. tompították a privatizáció okozta következményeket. A Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetségével közösen megállapodást kötöttünk a Kormánnyal, miszerint az energiaipar privatizációs bevételeinek meghatározott hányadát (8,6 milliárd Ft-ot) elkülönítik, és ez az alap további anyagi segítséget nyújt a bánya-erőmű integrációba került bányászok számára. Ez a BDSZ Önszegélyező Pénztárán keresztül ma is működik.

Az új tulajdonú cégek felügyelő bizottságaiba való munkavállalói képviselőket jogszabály biztosítja.

A privatizáció a bányászat nagy részében felszámolási folyamatokon keresztül történt meg. Ez a munkahelyek számának jelentős elvesztésével járt már a privatizáció megindítása előtt is. A privatizáció következményei között a további létszámleépítések, a szociális juttatások visszaszorulása, a szociális létesítmények (üdülők, pihenőházak, szanatóriumok) elvesztése, a jövedelmek kiemeltségének leépülése érintette legérzékenyebben a munkavállalókat. A stabilizálódott, eredményesen működő bányatársaságoknál a jövedelmek, a munkakörülmények érezhetően javultak, de megnövekedtek a követelményelvárások. A többi bányatársaságnál a foglalkoztatási bizonytalanság, a jövőkép hiánya és romló jövedelmi viszonyok kísérték a privatizációt. A kis és mikrovállalkozásokban a munkavállalók szervezkedési, érdekérvényesítési lehetőségei jelentősen csökkentek, a munkaadók erőfölényükkel visszaélve nagyon sok helyen maximálisan kihasználják a foglalkoztatottakat és megfelelően adminisztrálva magukat megkerülik a jogszabályi előírásokat.

IV.

Szociális párbeszéd – szakszervezetekről, munkáltatókról

1. A bányászat területén a Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezete (BDSZ) a legnagyobb szakszervezet, amely a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségéhez, mint konföderációhoz, tartozik.

Az ágazatban csak a LIGA van jelen, a VÉRT márkushegyi bányájában, összesen harmincöt taggal. Hiányos információkkal rendelkezünk arra vonatkozóan, hogy a LIGA szervezet hogyan kapcsolódik országos szervezetükhöz, milyen belső szabályok szerint működnek, milyen az anyagi helyzetük, stb.

A BDSZ a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének tagszakszervezeteként aktívan vesz részt a szövetség munkájában. Öt főt delegál az MSZOSZ szövetségi tanácsába, a BDSZ elnöke tagja az MSZOSZ elnökségének, s elnöke a konföderáció szocialista-szociáldemokrata platformjának.

A legjelentősebb ágazati partnerünk a bánya-erőmű összevonásokból adódóan az Autonóm szövetséghez tartozó Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (VDSZSZ). A közös szervezetben működő alágazataink, a velük együtt megkötött, s az integrációs bányáink munkavállalóira is érvényes Villamosenergia-ipari Ágazati Kollektív Szerződés révén szoros – azonos érdekvédelmen alapuló – kapcsolatot tartunk fenn a VDSZSZ-el. Munkakapcsolatunk a Villamosenergia-ipari Ágazati Párbeszéd Bizottságon alapul.

Az Ipari-Energiaipari Szakszervezetek Szövetsége – melynek elnöke, a BDSZ elnöke – a kezdeti bizonytalanságok után, egyre erőteljesebben képviseli a tagszervezetek közös érdekeit, létszámában erőt tud felmutatni, s ez a jövőre nézve azt prognosztizálja, hogy a Szövetség egyre több olyan feladatot fog ellátni, amit külön-külön egyik tagszervezet sem tudna elvégezni.

A bányászati ágazatban működik a Magyar Bányászati Szövetség (MBSZ), amely a bányászati – és tevékenységükkel az ágazathoz kapcsolódó vállalkozások országos hatáskörű tagsága révén a bányászat egészét reprezentáló – munkaadói szakmai érdekképviselői

szervezet, így jellemzően a teljes bányászati vertikumot fogja össze. A Bányászati Ágazati Párbeszéd Bizottságon belül, melynek munkavállalói oldalát az MBSZ képviselői alkotják, folynak a tárgyalások egy bányászati ágazati kollektív szerződés létrehozásáról.

Tudományos és szakmai jelleggel működik az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE), mely alapszabályában deklarálja, hogy a magyar bányászat és kohászat egyetemes érdekeinek szolgálata, szakembereinek összefogása a célja. Alaptevékenysége miatt többoldalú érdekegyeztetést nem végez.

A MBSZ és az OMBKE kapcsolata is csak tudományos és szakmai kérdésekre terjed ki.

A Magyar Bányászati Hivatal állami szerv, az egyes bányavidékek hatósági képviselőjét ellátó bányakapitányságok tevékenységét koordinálja. Felügyeli a bányászatot, s ennek megfelelően a bányászat munkavédelmi és munkaügyi ellenőrzési jogkörét is ellátja. Státuszánál fogva állami érdekeket képvisel, így az ágazati kollektív szerződés partneri körén kívül van, jóllehet a Bányászati Ágazati Párbeszéd Bizottság elnöke, a Hivatal elnöke egyúttal.

Létezik még a bányaiiparon belül a Bányavállalkozók Országos Egyesülete, valamint a Bányász Fórum nevű civil szerveződés, azonban az ágazati párbeszédnek egyik sem résztvevője, s hatókörük is csak igen szűk területre határozható meg.

2. A szakszervezeti szervezettség alakulása:

A BDSZ szervezettsége a sorozatos bányabezárások következtében csökkenő tendenciát mutat. 2005-ben az alapszervezetek száma 32 volt, a szervezettség pedig 62,4%-os.

3. Közép- és nagyvállalatainknál mindenhol működik szakszervezet. Van a bányaiipar területén néhány olyan vállalkozás, társaság, amely a tevékenységi körében megjelöli a bányászatot. Ezek azonban egy-két-három fős kft-k, melyek az effektív termelőmunkát alvállalkozókkal végeztetik. Megvizsgáltuk a szakszervezet létrehozásának a lehetőségét, de fenti okok miatt sehol nem voltak meg a BDSZ alapszervezet megalakításának Alapszabályban rögzített feltételei.

4. A 2004. évi üzemi tanács-választások, munkavédelmi bizottságok és képviselők adatainak összesítése

Munkahely	MEGVÁLASZTOTT			Ebből					Összesen
	ÜT-k	ÜMB	ÜT tagok	BDSZ	VDSZSZ	Liga	Munkástanács	független	
	száma			db					db
összesen	21	10	133	114	11	-	-	8	133

Munkahely	Munkavédelmi Bizottságok	Munkavédelmi Bizottsági tagok (fő)	Munkavédelmi képviselők (fő)	Jelölő szervezet
összesen (9 helyen):	6	34	3	1 helyen munkavállalók 8 helyen a BDSZ

A társaságok felügyelő bizottságaiba a szakszervezet delegál tagot, azonban ez még csak a nagy cégeinknél gyakorlat, (VÉRT, MERT).

5. - A BDSZ és a kormány 2003. szeptember 3-án kötött megállapodást a villamosenergia piac nyitása következtében nehéz helyzetbe került bányászati munkavállalók humánpolitikai problémáinak kezelésére. E megállapodás kiterjedt a bányaiipari munkahelyek csökkenésének megakadályozására a létszámleépítéssel érintett munkavállalók újbóli foglalkoztatása érdekében, de foglalkozott az elkerülhetetlen létszámleépítések esetén megteendő szociális intézkedésekkel is. Garanciát vállalt a kormányzat a Villamosenergia-ipari Foglalkoztatási Alap feltöltésére, s arra, hogy a bezárt bányaterületeken is fennmaradnak a közösségi szolgáltatások, működnek a bányász kultúra intézményei, megőrződnek a szakmakultúra emlékei.

Az Aláírók fontosnak tartották, hogy a villamosenergia-ipari, valamint bányaiipari szociális dialógusok, az EU-s normák alapján tovább fejlődjenek. Véleményük szerint meg kell vizsgálni az energiapolitikai koncepció kidolgozása során – az EU-s irányelvek figyelembe vételével – a hazai energiahordozókra épülő villamos áram termelés támogatásának lehetőségeit is.

- Ágazati Kollektív Szerződés a villamosenergia-iparban dolgozó bányászati munkavállalókat védi. A Szerződést a Villamosenergia-ipari Ágazati Párbeszéd Bizottság munkáltatói és munkavállalói oldala írta alá, s a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi miniszter terjesztette ki az iparág munkavállalóira.

- A BDSZ szervezetei folyamatosan harcoltak azért, hogy a munkavállalókat, a munkáltatók és a munkavállalók reprezentatív szervezetei által megkötött, kollektív megállapodás védje.

Ez a törekvés egyértelműen arra irányult, hogy a tulajdonosok saját érdekeit szolgáló, ám munkásellenes és szakszervezet-ellenes egyéni munkaszerződéseknél lényegesen erősebb védőernyő legyen a munkavállalók feje felett. A privatizációs időszak legnagyobb kihívása az volt, hogy a tőke indukálta kezdeményezéseket, kísérleteket, a dolgozói érdekvédelem hatékonyságát gyengíteni szándékozó próbálkozásokat a szakszervezetek visszaverjék.

A kollektív szerződések megléte, azok erőssége, az abban megfogalmazott jogosultságok milyensége határozza meg a munkahelyi szakszervezet ütőképességét.

A nagyobb cégek, társaságok esetében kialakult rendje van a megállapodásoknak, azok éves felülvizsgálata, illetve a bérmegállapodások megkötése, az adott munkahelyen folyó munkaharc, mindkét fél által elfogadott formája.

A bányász munkahelyek tekintetében – ott, ahol szakszervezet működik -, mindenhol van kollektív szerződés. Ezt a szerződést a munkavállalók képviselőjében a helyi bányászszakszervezet képviselője írta alá, a tagság felhatalmazása alapján.

Ágazati Kollektív Szerződés – melyet a munkaügyi miniszter kiterjesztett az ágazat valamennyi munkavállalójára – a Villamosenergia-iparban került megkötésre. Ez garantálta, hogy az abban megfogalmazott jogosultságoknál egyik érintett munkahelyen se lehessen rosszabb kondíciókkal KSZ-t kötni.

A villamosenergia-szektoron kívüli bányászati munkahelyekre, az előző kongresszust követően sem sikerült ágazati kollektív megállapodást kötni, a munkáltatók képviselőjét adó Magyar Bányászati Szövetséggel. Most folynak a tárgyalások egy ilyen szintű megállapodás megkötéséről, a Bányászati Ágazati Párbeszéd Bizottság keretein belül.

Az évenkénti bértárgyalások nyomán megkötött bérmegállapodások, a kollektív szerződések integráns részei. Az, hogy adott évben – az Országos Érdekegyeztető Tanácsban meghatározott bérnövekedésre – a helyi érdekképviselő mennyit tud ráteretni, az a szakszervezet hatékony munkáján, akcióképességén túl, függ az adott cég eredményességétől, s a tulajdonosok, illetve azok képviselőinek együttműködési készségétől is.

A közelmúlt azt igazolja, hogy az országos ajánlás alatt nem kötöttek bérmegállapodást, viszont (az előzőekben leírt okok megléte alapján), több társaságnál annál kedvezőbb bérmegállapodást tudtak kötni a szakszervezetek. (pl. MERT, Kő- kavics, stb.).

Ezek a helyeken nagy súlyt helyeztek a béren kívüli juttatásokra, a természetbeni juttatások pénzbeli megváltására is.

Minden erőfeszítésünk ellenére sem valósult meg a hazai bányászbérek felzárkóztatása az EU-s bányászbérekhez, annak fokozatos közelítéséről sem számolhatunk be.

6. A Kollektív Szerződések a munkahelyek 85%-át fedik le. A kollektív megállapodás védőernyője alatt áll a bányászati munkavállalók 90%-a.

7. A szociális párbeszéd ágazati szintű terepe, a bánya-energetikai vertikumban működő két ágazati párbeszéd bizottság.

A Villamosenergiai-ipari Ágazati Párbeszéd Bizottság (VÁPB) abból a formációból alakult át, amely az energiaipari szintű munkáltatói szervezet – Villamosenergia-ipari Társaságok Munkáltatói Szövetsége (VTMSZ) – valamint a Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (VDSZSZ) közreműködésével a villamosenergiai-ipari szociális párbeszédet folytatta. A VÁPB minden év elején megkötö az arra az évre vonatkozó ágazati bér és szociális megállapodást, mely a Villamosenergia-ipari Ágazati Kollektív Szerződés (VÁKSZ) mellékletét képezi. Elvégzi a VÁKSZ aktuális módosításait, s megtárgyal minden olyan kérdést, amely a munkavállalókat valamilyen formában érinti.

A Bányászati Ágazati Párbeszéd Bizottság megalakulása előtt, a bányaiipar VÁKSZ által nem védett munkavállalóinak érdekeit, ágazati szinten, a BDSZ és a Magyar Bányászati Szövetség (MBSZ) külön megállapodásai próbálták biztosítani. Korábban létezett a szénbányászat egészére az MBSZ és a BDSZ által 1992. július 16-án aláírt ágazati kollektív szerződés, amely azonban – a bányaiiparban bekövetkezett strukturális változások miatt, érvényét veszítette. A BÁPB megalakulása újból felvetette az ágazati KSZ megkötésének lehetőségét, s ez ügyben jelenleg is folynak az egyeztetések, hogy az év végére létrejöjjön a Bányászati Ágazati Kollektív Szerződés. A BÁPB rendszeresen ülészik, s a bányászatot, az abban dolgozókat érintő kérdésekben állást foglal. (Pl. Nemzeti Fejlesztési Terv, EU-s irányelvek, széndioxid-kvóták „Nemzeti Kiosztási Terv”, stb).

V.

Javaslatok

1. Magyarország természeti erőforrások tekintetében közepesen ellátott ország. Ma már a világméretű globalizáció következtében nincs termelési kényszer számos hazai ásványi nyersanyag tekintetében, de természeti erőforrásaink a nemzeti vagyon részét képezik, azok hasznosítása vagy felkutatása, számbavétele és megőrzése a nemzetgazdaság hosszú távú érdeke. Ezért feltétlenül fontosnak tartjuk, hogy készüljön el nemcsak egy energiapolitikai törvény, hanem egy ásványi nyersanyag-politikai törvény, mely természetesen nemcsak egy parlamenti ciklusra érvényes.

Magyarország energiapolitikai kihívásai nagyobb részt egyeznek az Európai Unió országainak energetikai problémáival. Magas, lassan 70%-os lesz az Európai Unióban az import szénhidrogének aránya, Magyarországon ez a szám már meg is haladta ezt az arányt. Az energiaellátás biztonsága egyre fontosabb kérdéssé válik. Korábban elsődlegességet kapott a legkisebb költség elve, a következő években, további folyamatokban várhatóan az ellátásbiztonság és a környezetvédelem kap prioritást. Országunkban a megújuló energiákkal nem lehet – az ország adottságai miatt is – a szénhidrogéneket kiváltani a villamos energia termelésben. Újra kell gondolni, elsősorban a „tisza szén” kutatási eredmények, ipari mértékű kísérletek tükrében a szén szerepét a villamos energia termelésben. Környezetbarát módon megoldható, a széndioxid kibocsátást is csökkentő technológiák alkalmazásával Európában és

várhatóan Magyarországon is megteremtődhet a feltétele a szén arányának a termelésben történő növekedésére, elsősorban lignitbázison.

Szénbányászat

Magyarország bányászatát az elmúlt években kettősség jellemezte. A bányászat egészét tekintve, a termelés minden évben növekedett (2001 évben 79,5 millió tonna, 2004. évben meghaladta a 86 millió tonnát), ám ezen belül a szénbányászat termelése csökkent (2001-ben 14,1 millió tonna, 2004. évben 11,3 millió tonna).

Ez utóbbinak az oka az volt, hogy a 2003/87/EK irányelv következtében 2005. január 1-től, csak engedély birtokában bocsáthatnak ki széndioxidot a villamos energia- távhő stb. szakmai ágazatok.

Az új helyzet miatt több erőműtársaság tüzelőanyag váltásra kényszerült, az AES Borsodi Erőmű Rt Lyukóbánya Kft, és a PANNONPOWER HOLDING Rt megszüntette a széntermelést és biomassza tüzelésre tért át, ami egyúttal a Lencsehegyi Szénbánya Kft termelésének a befejezését is jelentette. A Bakonyi Erőmű Rt pedig importszenet használt.

A szénbányák bezárásának oka volt az is, hogy több helyen elfogyott a gazdaságosan kitermelhető szénvagyon, de jelentős mértékben meghatározta a bezárásokat a Fidesz kormány rendelete, amely dátumhoz kötött szigorú rend szerint előírta, hogy melyik bánya mikor szüntesse be a termelését. Szakszervezeti érdekvégyesítésünk eredménye, hogy néhány bányánál a működést sikerült meghosszabbítani, a bezárást késleltetni.

2005. január 1-től, Magyarországon a feketeköszén bányászat megszűnt, barnaköszén bányászat egyedül a Vértesi Erőmű Rt márkushegyi bányájából-, lignittermelés a Mátrai Erőmű Rt visontai – és bükkábrányi bányájából történik.

Fontos kérdés a két erőmű Rt széndioxid kvótája. Ha a társaságok az igényelt kvótát megkapják, akkor a termelés, változatlan formában folytatódhat. Ez azt jelenti, hogy a szén-, és lignitbányászati létszám a két társaságnál a jövőben csak minimálisan változhat, ásványi nyersanyagoldalról a termelés minden feltétele adott. Az igen komoly lignit ásványvagyon megteremtheti egy új lignitbázison működő erőmű építését, vagy a meglévő erőmű bővítését.

Megfontolandó a nagy értékű toronyi lignit vagyon hasznosítására vonatkozó tárgyalások megkezdése (korábban előrehaladott tárgyalások voltak az osztrák féllel, és e témában több tanulmány is készült).

A közel 50 millió tonnás, korábban megkutatott és részben feltárt kedvező természeti adottságokkal rendelkező dubicsányi szénvagyon kitermelésére is tárgyalásokat kellene kezdeni akár egy nemzetközi tender kiírásával akár egy szlovák – magyar fejlesztéssel.

A rendszerváltás után nagy reményeket fűztek a Balinka és Dudar térségében a barnaköszénekben található huminsav kinyerésére és értékesítésére. E kérdést is újra meg kell vizsgálni. Kereslet vélhetően nemcsak hazánkban, hanem számos külföldi országban is jelentkezne, megfelelő PR munkával.

A Magyar Geológiai Szolgálat éves ásványvagyon mérlegében már több éve szerepel az alábbi szöveg: A Mecseki medencében kiemelkedő jelentőségű az a tény, hogy a széntelepek jelentős mennyiségű, földtanilag 50 m³/tonna körül prognosztizált szénhez kötött metángázt is tartalmaznak, a kitermelhető CH₄ mennyiség várhatóan 120 milliárd m³ - lehetne. Sajnos az eddigi kísérletek – pedig külföldi szakértők munkáját is igénybe vették - nem jártak eredménnyel, de a témát nem szabad lezárni.

A DUNAFERR privatizációja után újból jelentkezhet a kokszolható szén utáni kereslet, így napirendre kellene tűzni a mecseki medence kérdését is.

Bauxitbányászat

Bauxit vagyonunk jövőképét az határozza meg, hogy a MAL Rt timföld ágazata 550 kt – igényt jelentett be, amit a bauxitbányászat a 2001 – 2005 évek között saját erőből megvalósított HALIMBA II DNY-ból (összes beruházás 2002. évi áron 2003,7 Mft) és kis mélyművelésű bányákból fog biztosítani. Ezenkívül jelentős feladat lesz 2006-ig az 1996-os

évek előtti bányatársaságok rekultivációja is, amit a privatizációs szerződés miatt meg kell valósítaniuk.

Érc- és ásványbányászat

A recski nagymélységű **színes-fémérc** kutatás eredményeként jelentős ipari vertikum kifejlesztése lenne lehetséges kedvező rézérc árak esetén, ahol a réz, ólom és cink mellett az érc járulékos hasznos komponensei (molibdén, arany, ezüst, rénium, tellúr) valamint a lelőhelyen jelentős mennyiséget képviselő pirit is hasznosulhatna. Ezért is volt helyes, hogy a bányát nem tömedékelték el. Abban az esetben, ha a világpiaci rézárak megteremtik egy nyereséges ércbányászat feltételeit, tőkebevonással a bányanyitás feltételei is megteremthetők.

Hazánkban színes-fémérc termelés az elmúlt években nem volt, feketefém-érctermelés (**mangánérc**) csak Úrkúton volt és e területen lényeges változás nem várható.

Az ásványi nyersanyagok kitermelése során tekintettel kell lenni a környezetvédelmi, a fenntartható fejlődés, valamint a környezetgazdálkodás szempontjaira és az alapanyag és késztermék-gyártás fokozódó minőségi követelményeire. A tartós klímaváltozások miatt egyre nagyobb szükség van a földtani kutatások támogatására.

Az **uránbányászati** termelés már több mint egy évtizede megszűnt, azonban a felhagyott bányatársaságokban az a kutatási munka történik, ami biztosíthatja a Paksi Atomerőműben keletkezett hulladékok elhelyezését, illetve folyamatosan végzik a rekultivációs munkákat.

Az érdekképviseleti munkába jobban be kell vonni az újonnan alakult társaságok munkavállalóit, a megszerzett bányászati jogosultságok megtartása és kiterjesztése érdekében.

Kő- kavicsbányászat

A nem fémes ásványi nyersanyagok termelése évről évre fokozódott. A látványos felfutás után, az út és lakásépítések igényei beállhatnak egy szintre, ami az alágazat termelésének stagnálását prognosztizálja.

*

Szakszervezetünk nagyon fontosnak tartja, hogy az általa megfogalmazott tervek beépüljenek a Nemzeti Fejlesztési Tervbe, és akkor úgy ítéljük meg, hogy amennyiben az erőművek megkapják a működéshez szükséges széndioxid kvótát, a kormányzat biztosítja a Vértesi Erőmű Rt minimum 2014-ig történő működési feltételrendszerét (az ásványi nyersanyagoldalról akár 2020-ig) akkor a bányászat „mélyrepülése” megszűnik és 2005 – 2009-ig a zavartalan működési feltételek adottak lehetnek.

2. Magyarország jövője az Európai Unióhoz kötődik. Történelmi esély nyílik a nemzet „nyugathoz” történő felzárkózására. Ebben a strukturális és kohéziós alapok felhasználásának, a II. Nemzeti fejlesztési Terv sikeres végrehajtásának fontos szerepe lesz.

A bányászszakszervezetre, a jövőben, még nagyobb teher nehezedik, tagjai iránti felelőssége megnő. Az érdekvédelemben jelentkező EU-s követelmények, a bányaiipart szorongató, különböző irányelvek, direktívák, környezet- és természetvédelmi megkötések, megnehezítik a bányász munkahelyek megőrzésére irányuló szakszervezeti törekvéseket.

Az elkövetkező időszaknak az egyik legfontosabb feladata lesz, hogy megőrizzük vívmányainkat, hogy az Európai Unió szigorú követelményeinek megfelelően se veszítsen el a bányaiipar munkahelyeket, s a bányászszakszervezet, természetes szövetségeseinket találva, képes legyen hatékony érdekvédelemre.

Érdekvényesítő harcainkat továbbra is az MSZOSZ-be tömörülve, annak tagszervezeteként kívánjuk végezni. Fontos számunkra az Ipari-energetikai Részszövetségben való részvétel, a közös munka, az erőteljes együttműködés.

A bányászszakszervezet – történelmi hagyományainak megfelelően – fontosnak tartja a baloldali értékek következetes képviseletét, úgy hogy közben őrzi függetlenségét, megtartja pártsemlegességét.

Az Ipari- energetikai Szakszervezetek Szövetsége – a kezdeti bizonytalanságok után – egyre erőteljesebben képviseli a tagszervezetek közös érdekeit, létszámában erőt tud felmutatni, s ez a jövőre nézve azt prognosztizálja, hogy a Szövetség egyre több olyan feladatot fog ellátni, amit – nem veszélyeztetve egyik szakmai szervezet önállóságát sem, csupán egyesítve a szellemi és anyagi forrásokat -, külön-külön egyik tagszervezet sem tudna elvégezni.

Ki kell teljesíteni azt a lehetőséget, amely a munkáltatók és munkavállalók képviselőinek az ágazati párbeszéd bizottságban eddig végzett munkájában akkumulálódik. El kell érniük, hogy a Bányászati Ágazati Párbeszéd Bizottság (BÁPB) megalkossa azt az iparági kollektív szerződést, amely az eddig még lefedetlen területeken is biztosítja a munkavállalók középszintű megállapodás általi védelmét. A Villamosenergia-ipari Párbeszéd Bizottságban továbbra is erőteljesen kell képviselnünk az energiaiparban dolgozó bányász munkavállalók érdekeinek érvényesítését.

A jövő fogja igazolni, hogy az a törekvésünk, amely a Bányász Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének létrehozására irányult, mennyire hasznosul a bányász hagyományörzésben, illetve a munkavállalók és nyugdíjasok közösségi színtereinek működtetésében, az esetleges munkahelyvesztésekkel járó traumák kezelésében, a megoldások keresésében.

A Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezete a jövőben is a bérből és fizetésből élő bányászati munkavállalók és a bányáiparból nyugállományba vonultak leghitelesebb, és legnagyobb erőt felmutató képviselője kíván maradni.

A bányásztársadalom joggal várja el a BDSZ-től, hogy érdekeiért minden, a munkaharcban törvényes eszköz bevetésével kiálljon, s a nehéz, küzdelmes harcokban elért bányászvívmányok, jogosultságok megmaradjanak.

A bányászszakszervezet, a programjában is deklarálta, kész arra, hogy ezeknek a jogos kívánalmaknak, bizalomból fakadó igényeknek és elvárásoknak megfelelően, hogy a tagsága által ráruházott megbízatások végrehajtásával, érdemben és hatékonyan szolgálja az egész bányásztársadalom, a bányászatban foglalkoztatott, valamint a bányászatból nyugdíjba került dolgozók érdekeit.

A Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezete, évszázados hagyományaira, az elődök tapasztalataira és eredményeire támaszkodva, a saját erejében bízva és a szövetségeseivel összefogva, sikeresen kezdhet hozzá a következő időszak feladatainak megvalósításához.

Bánya- és Energiaipari Dolgozók Szakszervezete